

ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ

Державно-управлінські студії № 10, 2019

УДК 351.72

З. М. Бурик,

доктор наук з державного управління, професор кафедри управління та бізнес-адміністрування Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

А. В. Дакал,

кандидат медичних наук, докторант Національної академії державного управління при Президентові України

ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ

Z. Buryk,

Doctor of science in Public Administration, Professor, Department of Management and Business Administration, Institute of Graduate Studies and Preuniversity Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

A. Dakal,

PhD of Medical Sciences, Doctoral student of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine

STRENGTHENING THE SOCIAL POTENTIAL OF TERRITORIES THROUGH THE APPLICATION OF INVESTMENT MANAGEMENT MECHANISMS

Анотація. У статті визначено сутність соціального потенціалу. З'ясовано, які фактори формують соціальний потенціал певної території. Доведено, що до основних факторів, які впливають на формування та зміцнення соціального потенціалу території є економічний, демографічний стан регіону та людський капітал. Встановлено, що економічний розвиток території зумовлений залученням інвестицій, що безпосередньо впливає на рівень соціального потенціалу. З'ясовано, що механізм управління інвестиційною діяльністю є складовою механізму управління фінансовими потоками та складається з кількох компонентів. Встановлено, що основою для застосування механізму залучення інвестицій є стратегічні плани розвитку територій. Визначено, що структуру механізму управління інвестиційними процесами, що застосовується з метою зміцнення соціального потенціалу складає: нормативно-правове забезпечення, інформаційне, технологічно-інноваційне, фінансове забезпечення, що набуває форм інвестицій, а також методи, технології, інструменти та важелі управління інвестиційним процесом.

Abstract. The article defines the essence of social potential, which is determined by the ability, ability to implement social functions and tasks to maintain a proper standard of living and quality of life. This opportunity is determined by the socio-economic conditions of the region, its geographical location, political situation, state development.

It is found out what factors shape the social potential of a certain territory. It is proved that the main factors influencing the formation and strengthening of the social potential of the territory are the economic, demographic situation of the region and human capital. It is established that the economic factor is due to the attraction of investment in the social sphere of the territory, the creation of new enterprises in the production sphere and services. Strengthening the economic development of territories by attracting investment is achieved through: increasing tax deductions to the local budget, reducing unemployment, raising wages, improving working conditions and improving living standards.

It was found that the mechanism of investment management is a component of the mechanism of financial flow management and consists of three components. Methods of investment process management mechanism are established. It is proved that the structure of the investment process management mechanism used to strengthen social potential is: regulatory, information, technological and innovative, financial support, which takes the form of investment, as well as methods, technologies, tools and levers for managing the investment process.

It is established that the application of investment mechanisms in modern conditions begins with strategic documents of regional development, regional programs, individual projects of territories, which are financed by state funds, international funds. Strategic development plans may include: regional development strategy; investment concepts; urban development plans; investment passport; investment cards.

Ключові слова: *соціальний розвиток, людський капітал, інвестиційна політика, інвестиції, інвестиційна діяльність, соціальні перспективи.*

Key words: *social development, human capital, investment policy, investments, investment activity, social perspectives.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими актуальними завданнями. В умовах ринкової трансформації відбувається формування соціально-орієнтованої державно політики, яка спрямована на розвиток соціальної свідомості, людського капіталу, соціального потенціалу. Добробут населення залежить від економічного та соціального розвитку регіонів. Зміцнення та розвиток соціального потенціалу залежить від їх економічного підґрунтя, що забезпечується ефективним інвестиційним механізмом управління.

Формування ефективної політики зі зміцнення соціального потенціалу може бути стимулятором економічного зростання територій, що досягається в результаті децентралізації, ефективного розподілу інвестицій у реалізацію соціальних проєктів, розвитку людського капіталу та підвищення соціальної свідомості. Особливо це питання є актуальним в умовах нестабільної економічної ситуації країни, яка негативно впливає на складові соціального потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження змісту соціального потенціалу склали наукові праці: Коленда Н.В. [3], Несвіт К.В. [5]. Методологію, структуру, теоретичні аспекти механізму управління інвестиційною діяльністю досліджували науковці: Боровік Л.В. [1], Дробенко Ю.Г. [2], Марухленко О.В. [4], Николаев М.А. [6], Detsyk O. [9]. Детальне дослідження складової соціального потенціалу – людський капітал, а саме його зміст та основні напрями реформування досліджувала Перепилиця Н.А. [7].

Зазначені наукові праці були використанні у здійсненні дослідження зміцнення соціального потенціалу територій шляхом застосування інвестиційних механізмів управління. Попри це, зазначена тема є недостатньо дослідженою та потребує більш глибокого дослідження.

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Метою дослідження є встановлення особливостей застосування інвестиційних механізмів управління для зміцнення соціального потенціалу територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальний потенціал через його функціональне призначення є спроможністю суб'єктів суспільних відносин реалізовувати соціальні важелі впливу на розвиток суспільства в умовах певного стану соціального середовища. При цьому слід розуміти, що соціальний потенціал:

- формується та реалізується на певних рівнях (від індивідуального до глобального);

- поєднує наявні та приховані можливості носіїв, матеріальні й нематеріальні компоненти;

- параметри соціального потенціалу визначаються змістом та якістю процесів його формування й використання;

- формування соціального потенціалу поєднує процеси суспільного усвідомлення, систематизації, поширення, закріплення соціальних норм як чинників впливу на процеси, об'єкти та відносини;

- соціальний потенціал створює цінність на основі спроможності його носіїв впливати на процеси, явища, ситуативні запити суспільства [5, с.43].

Соціальний потенціал є соціальною можливістю, яка може реалізуватися, а може залишитися в стані соціальної перспективи в залежності від факторів, які є каталізаторами соціальних праввідносин. До факторів, які формують соціальний потенціал певної території є демографічний, культурно-історичний, ментальний, економічний, правовий та політичний.

Одним з головних факторів беззаперечно є економічний, який є невіддільним від соціальних праввідносин. Реалізація реформи децентралізації зумовило поштовх до формування регіональної політики залучення інвестицій для розвитку їх території, а, зокрема, і реалізація соціальних проектів з метою вирішення соціальних проблем, які виникли на певній території. До основних соціальних проблем у всіх регіонах України можна віднести: проблеми ринку праці, що зумовлює міжнародну трудову міграцію; відсутність належного рівня забезпечення інклюзією в різних сферах життєдіяльності; забезпечення рівності всіх категорій населення незалежно від їх різноманітності; недостатньо розвинута соціальна інфраструктура; негативна демографічна динаміка.

Для розвитку та зміцнення соціального потенціалу території, необхідно створити ефективну інвестиційну політику. Залучення та управління інвестиціями є одним з факторів, що впливають на зміцнення соціального потенціалу територій. Механізм управління інвестиційною діяльністю в регіоні представляє сукупність форм і методів впливу органів регіонального управління на інвестиційну діяльність в регіоні, що здійснюються при безпосередній зацікавленій участі населення та інших інвесторів, і спрямований

на визначення цілей, формування необхідних організаційно-правових, економічних умов та реалізацію стратегії соціально-економічного розвитку території [6, с.15].

Механізм управління інвестиціями є складовою частиною механізму управління фінансовими потоками, а також характеризується тим, що: є складовою частиною загальної системи управління галуззю; відіграє ключову роль у відновленні економічного, соціального та екологічного потенціалів; як система формує інвестиційні потоки, скеровуючи їх відповідно до стратегічних цілей і мети [1, с.22].

Основу механізму управління інвестиціями складають три компоненти (блоки): перша складова – теоретичні основи і стратегії взаємозалежності економіки та розвиток інвестиційних операцій, а також оцінка стану економічного розвитку та умов інвестування; друга складова – державні механізми регулювання інвестування; третя складова – тенденції (шляхи) стимулювання інвестиційних операцій [8].

Структуру інвестиційного механізму управління, що застосовується з метою зміцнення соціального потенціалу складає: нормативно-правове забезпечення, інформаційне, технологічно-інноваційне, фінансове забезпечення, що набуває форм інвестицій, а також методи, технології, інструменти та важелі управління інвестиційним процесом.

Механізм управління інвестиційними операціями повинен включати використання сучасних інструментів: стратегію регіонального розвитку, стратегічні плани, інвестиційні концепції, плани міст, інвестиційний паспорт та інвестиційна карта [9, с.152].

Динамічність інвестиційного процесу зумовлює наявність гнучких форм його організації та управління, що, своєю чергою, вимагає комплексного регулювання основних його стадій з орієнтацією на кінцеві результати. У процесі реалізації інвестиційної діяльності всі її учасники використовують поєднання різних методів із відповідною різноманітністю форм, стимулів і обмежень. Функції, які покликаний виконувати цей механізм: упорядкування відтворювального процесу за допомогою формування сприятливого інвестиційного середовища та відповідної системи державного регулювання; реалізація інвестиційного потенціалу території; формування мотиваційного механізму процесу інвестування; зниження можливих або очікуваних протиріч економічних інтересів щодо суб'єктів інвестиційної діяльності [4, с.104, 105].

Початковим етапом формування інвестиційного механізму управління є визначення його мети і завдання. Вони відображаються у стратегіях і планах, які визначають напрямок управлінської діяльності, інструменти їх реалізації, джерела необхідних ресурсів, необхідний об'єм фінансування.

Отже, інвестиційний механізм управління, що спрямований на зміцнення соціального потенціалу території повинен містити завдання, які потрібно вирішити першочергово. Такий підхід зумовлений з точки зору раціонального розподілу інвестицій на першочергові та нагальні проблеми, які створюють або можуть створити дисбаланс у стабільності соціального потенціалу.

Так, формування та зміцнення соціального потенціалу регіону має передбачати: проведення ефективної демографічної політики; пропагування інституту сім'ї, планування народжуваності; проведення ефективної соціальної політики й політики зайнятості; розширення соціальної інфраструктури регіону та стимулювання її розвитку; зростання обсягів соціальних інвестицій; підвищення якості надання соціальних послуг; удосконалення соціальних стандартів і контроль за їх дотриманням; створення сприятливих умов для формування регіональних соціальних мереж; збереження та примноження національних традицій [3, с.955].

Центральне місце у соціальному потенціалі займає демографічний стан регіону та людський капітал. Демографічний стан регіону є ключовим у соціальному потенціалі, так як вікова різноманітність сприяє всебічному розвитку соціальних сфер, територій та впровадженні інноваційних проектів у соціальній сфері. Економічний стан країни сприяє трудовій міграції, що негативно впливає на стабільність соціального потенціалу.

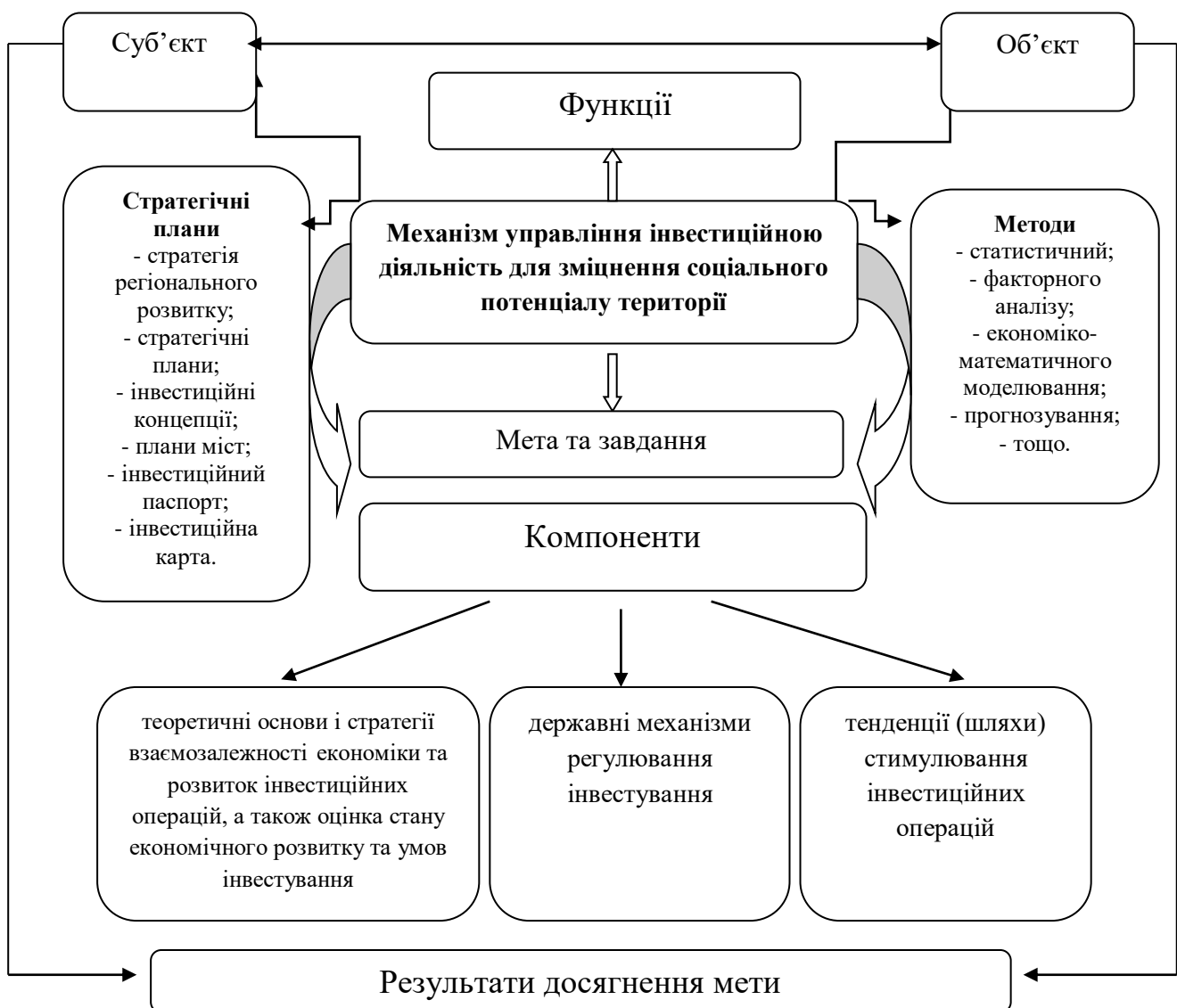

Рис. 1 Механізм управління інвестиційною діяльністю для зміцнення соціального потенціалу території

Джерело: авторська розробка з використанням [8], [9], [2].

Стосовно людського капіталу слушно зазначає Н.В. Перепелиця, що формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки України як основний шлях її виходу на орбіту сталого розвитку потребує новітніх механізмів розв'язання складних протиріч і пошуку адекватних напрямків інвестицій у розвиток людського капіталу та залучення його в суспільне виробництво. Це насамперед усунення диспропорцій між пропозицією освітніх послуг і попитом, що формується в умовах становлення ринкового господарства, одночасно з необхідністю випереджального формування людського капіталу, заснованого на максимально рівному розвитку усіх складових (фізичних, інтелектуальних, соціальних, духовних) через систему охорони здоров'я, освіти, науки і культури; налагодження зв'язків між освітою, наукою і виробництвом та розвитком системи виробничої підготовки і безперервної освіти; упровадження факторної моделі розподілу доходів і створення діючих механізмів залучення сформованого потенціалу людини до господарської діяльності [7, с.16].

Управління інвестиційними процесами відбувається за допомогою методів, які є сукупністю інвестиційних способів, що використовуються в інвестиційній діяльності господарських суб'єктів (держава, підприємства) для виконання їх функцій.

Для досягнення цілей управління інвестиційною діяльністю як динамічним процесом зазвичай застосовуються статистичні методи, методи факторного аналізу, економіко-математичного моделювання, прогнозування тощо, які разом утворюють різні методики оцінювання ефективності, розвитку, вибору стратегії розвитку та його моделювання [2, с.257].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зміцнення соціального потенціалу країни є однією з стратегічних завдань правової держави. Вбачається взаємозв'язок між соціальною стабільністю, добробутом населення, забезпеченням прав, що гарантують всі демократичні держави та економічним розвитком країни.

Встановлено, що важливими факторами, які впливають на формування соціального потенціалу і на які мають бути спрямовані інвестиції є: економічний, демографічний та людський капітал.

Досягти зміцнення соціального потенціалу можливе шляхом інвестиційного механізму управління, який включає постановку мети та завдань, що ґрунтується на вирішенні першочергових соціальних проблем та факторів, що впливають на формування соціального потенціалу, методів, інструментів та перелік функцій, які реалізуються в процесі формування та реалізації управління інвестиціями.

Список використаних джерел

1. Боровік Л. В. Теоретичні аспекти удосконалення механізму управління інвестиційними ресурсами в аграрній галузі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №16. С. 21–25.

2. Дробенко Ю. Г. Механізм управління інвестиційними процесами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління.* 2003. №484. С. 255–258.

3. Коленда Н. В. Соціальний потенціал: рівні, типи, складові. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2014. №2. С. 952–958.

4. Марухленко О. В. Інвестиційний механізм публічної політики суспільного розвитку. *Публічне управління та митне адміністрування.* 2019. №3. С. 100–114.

5. Несвіт К. В. Соціальний потенціал розвитку економіки регіону з промисловою орієнтацією : дис. канд. ек. наук : 051. Вінниця, 2020. 261 с.

6. Николаев М. А. Методология построения механизма управления инвестиционной деятельностью в регионе. *Вестник Псковского государственного университета. Серия: Экономика. Право. Управление.* 2014. №4. С. 3–17.

7. Перепелиця Н. В. Людський капітал у трансформаційній економіці: зміст та основні напрямки реформування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.01.01 "Економічна теорія". Харків, 2005. 20 с.

8. Прокопишак В.Б. Формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: Монографія. Львів: Видавництво: Ліга-Прес, 2013. 259 с.

9. Detsyk O. Mechanism of planning and regulation of investment operations. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України.* 2015. №6. С. 148–152.

References

1. Borovik, L. V. (2017) Theoretical aspects of improving the mechanism of investment resources management in the agricultural sector *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu.* 2017, №16., Pp. 21–25. In Ukraine.

2. Drobenko, Yu. G. (2003) Investment process management mechanism. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika».* *Problemy ekonomiky ta upravlinnia,* №484, Pp. 255–258. In Ukraine.

3. Kolenda, N. V. (2014) Social potential: levels, types, components. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky,* №2, Pp. 952–958. In Ukraine.

4. Marukhlenko, O. V. Investment mechanism of public policy of social development. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia,* №3, Pp. 100–114. In Ukraine.

5. Nesvit, K. V. (2020) Social potential of economic development of the region with industrial orientation. Abstract of Ph.D. dissertation, *Global economy, Vinnytsia,* 261 p. In Ukraine.

6. Nikolaev, M. A. (2014). Methodology for building a mechanism for managing investment activities in the region. *Vestnyk Pskovskoho hosudarstvennoho unyversyteta. Seryia: Ekonomyka. Pravo. Upravlenye,* №4, Pp. 3–17. in Russian.

7. Perepelytsia, N. V. (2005). Human capital in a transformational economy: content and main directions of reform, Ph.D. Thesis, *Global economy, Kharkiv,* 20 p. In Ukraine.

8. Prokopyshak, V. B. (2013) *Formuvannia finansovoho potentsialu ahrarnykh pidpriemstv* [Formation of financial potential of agricultural enterprises]: Monohrafiia, Lviv: Vydavnytstvo: Liha-Pres, 259 s. In Ukraine.

9. Detsyk, O. (2015) Mechanism of planning and regulation of investment operations. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, №6. Pp. 148–152. In Ukraine.